

პორის ღარჩია

ბრაოლები იოსებ სტალინის ლექსების წინააღმდეგ

ვიდრე უშუალოდ აღნიშნულ საკითხზე ვიმსჯელებდეთ, მანამ ზოგი რამ ამ ლექსების შესახებ.

თუ როგორ შეიქმნა და გამოქვეყნდა ისინი, გვიამბობს ი. სტალინის თანასემიანარიელი მეგობარი **პეტრე კაპანაძე**. ამთავითვე უნდა მივაქციოთ ყურადღება, რომ ჭაბუკი სოსო ჯუღაშვილი დიდი ილიას მიმართ თავიდანვე რა მოწიწებითა და პატივისცემით იყო გამსჭვალული: „მუდამ საღი ატმოსფეროს მაძიებელ სოსოს, — მოგვითხრობს პ. კაპანაძე, — თბილისის პოპულარულ გამომცემლობებთან ცოცხალი კავშირი ჰქონდა. ფხიზლად თვალყურს ადევნებდა საზოგადოებრივი ცხოვრების მაჯისცემას, პუბლიცისტიკას, სიტყვაკაზმულ მწერლობას, ბელეტრისტიკასა და ისტორიას გატაცებით კითხულობდა. სემინარიის მეორე კლასში იყო, რომ თითონაც სცადა წერა. პირველი მისი ნაწარმოები ლექსები იყო. რამდენიმე ლექსი ამხანაგთა მცირე წრეს წაუკითხა.

ამხანაგებს ძალიან მოეწონათ სოსოს ლექსები, ზოგი პირდაპირ აღტაცებული იყო. ამხანაგებმა ურჩიეს ლექსი წაელო გაზეთში დასაბეჭდად. იმ ხანად გაზეთი «ივერია» გამოდიოდა, რომელსაც ილია ჭავჭავაძე რედაქტორობდა.

სოსო დიდ უარზე იდგა, მორცხვობდა, ეკრძალებოდა, მაგრამ ბოლოს ამხანაგთა დაჟინებითი მოთხოვნით, როგორც იყო, რედაქციისაკენ გაემართა. რედაქციაში «მეველე» (დავით მიქელაძე) დახვედროდა და სოსოს განცხადებაზე — მიიღო რედაქტორი ილია ჭავჭავაძე ენახო, — უპასუხნია, ამჟამად ილია აქ არ არის და ხვალ შეგიძლია ნახვად.

სოსოს აღარ უნდოდა მეორედ წასვლა რედაქციაში. ამხანაგები

აღარ მოეშენებ. მეორე დღეს სოსომ «მეველის» მითითებით მოკრძალებით შეაღო ილიას კაბინეტის კარი და თავმდაბალი სალაში მისცა დიდ მწერალს. როცა ილია შეეკითხა, – ახალგაზრდავ, რა გინდაო, – სოსომ მოკრძალებით გაუწოდა თავისი დაწერილი ლექსი.

სოსო გულისხმევრით მოელოდა ილიას მსჯავრს. გაათავა ილიამ ლექსის წაკითხვა, ცოტა შეისვენა, რამდენჯერმე შეხედა მის ავტორს, წამოდგა, მხარზე ხელი დაადო სოსოს და უთხრა — «კარგი ლექსია, ახალგაზრდავ, იმეცადინე, სწერე და კარგი მწერალი იქნებიო».

სოსო გახარებული და კმაყოფილი დაბრუნდა. არანაკლებ სასიამოვნოდ დაგვრჩა ეს გარემოება მის მეგობრებსაც. ჩქარა მისი ლექსი «ივერიაში» დაიბეჭდა და ჩვენს სიხარულოს დასასრული არ ჰქონდა. მახსოვს, ის ნომერი გაზეთისა მოწაფეთა ხელიდან ხელში გადადიოდა...¹

იური სიხარულით გვაცნობს ამ ლექსის ზოგიერთ მხარეს, რა რედაქციული ცვლილებები გაიარა მან შემდგომ პუბლიკაციებში: „ეს მართლაც დიდი წარმატება იყო და სიხარულიც კანონიერი, მაგრამ იმ დროს, ალბათ, იშვიათად თუ ვინმე წარმოიდგენდა, თუ ოდესმე ეს ლექსი იაკობ გოგებაშვილის «დედა ენა»-შიც შევიდოდა. ამ გარემოებამ დიდად გაზარდა ინტერესი ი. ჯუღაშვილის ამ ლექსისადმი და არაერთ მოაზროვნეს აღუძრა სურვილი მისი საიდუმლოს ამოცნობისა. მათ გულდაგულ შეისწავლეს ლექსის ყოველი სტრიქონი და თითოეული სიტყვაც კი.

ასეთი მუშაობა ჯერ კიდევ მისი «დედა ენაში» შეტანის წინ ჩატარდა.

ამ საქმის შემოქმედთათვის აშკარა იყო, რომ სასწავლო წიგნში ლექსი უსათაუროდ არ შეიძლებოდა დარჩენილიყო და მისი დასათაურებაც სცადეს. ამ ცდის შედეგია ის «დილა», რომლითაც დღემდე იწოდება ეს ლექსი.

გარეგნულად მართლაც გაზაფხულის დილის მშვენიერი სურათია აქ მოცემული, მაგრამ ეს მხოლოდ ბრწყინვალე ფონია იმ აზრის გამოსახატავად, რასაც ასე ესათუთებოდნენ გვიანთერგდალეულები.

ამიტომ გაულო ასე ფართოდ რედაქციის კარი სწორედ ივერიის» რედაქტორმა ამ ახალგაზრდა და საიმედო მომავლის პოეტს.

თუ სათაურმა ლექსის მთავარი აზრი უნდა გადმოსცეს, მაშინ ამ ლექსის სათაურად «დილა» არ გამოდგება.

არ შეიძლება ამაზე არ დაფიქრებულიყო სათაურის ავტორი, მა-

¹ პ. კაპანაძე, ბელადის ბავშვობა და ყრმობა (მოგონება), თბ., 1945, გვ. 54-55.

გრამ ეტყობა, უკეთესი ვერაფერი მოუფიქრებია და ბედმაც გაუღიმა, რადგან დღემდე არავინ შეკამათებია.

ამ ლექსის «დედა ენა»-ში შეტანის ჟამს ამ სიახლით (დასათაურებით) არ დაკმაყოფილდნენ და ტექსტშიც რამდენიმე ცვლილება განახორციელეს.

პირველი სიტყვა, რომლის შეცვლა აქ რედაქციამ ცნო საჭიროდ, ეს გახლდათ მეორე ტაეპის პირველი სტრიქონის მეორე სიტყვა «მაღლა». «*ტოროლა მაღლა ღრუბლებში*», — ასე იყო ი. ჯულაშვილის ლექსის ივერიასეულ პუბლიკაციაში. რედაქციამ ამ სტრიქონის «მაღლა»-ს ამავე სიტყვის სხვა ფორმა «მაღალს» ამჯობინა. ჩვენ არ ვიცით, რა მოტივებით ხელმძღვანელობდნენ, როდესაც ამას აკეთებდნენ, მაგრამ, ჩვენი აზრით, ეს სრულებით არ ჩანს ისეთი შესწორება, რომელიც ლექსის გაუმჯობესებას უწყობდეს ხელს. პირიქით, ის მნიშვნელოვნად აბუნდოვანებს კიდეც იმ აზრს, რომელსაც ასე ნათლად წარმოგვიჩენს ავტორისეული «მაღლა».

აქ რომ «მაღალს» «მაღლა» სჯობს, ამაში სულკურთხეული აკაკი გვაიმედებს, რომელიც 1897 წელს დაბეჭდილ ერთ პოემაში («ნათელა») ტოროლას სწორედ «მაღლა ჰაერში» მიუჩენს ადგილს.

(...) ჩვენი აზრით, ი. ჯულაშვილის ლექსის მეორე ტაეპის მესამე სტრიქონის ბოლო ორი სიტყვაც (....«გრძნობით აღვსილი») არაადეკვატურადაა შესწორებული. «დედა ენის» რედაქცია ავტორის ამ სიტყვების ნაცვლად «გახარებულს» გვთავაზობს, მაგრამ ეს «გრძნობით აღვსილი»-ს ბადალი სრულებით არ არის და ერთგვარად აუბრალოებს კიდეც ამ დიდებულ ლექსს.

რაც შეეხება არაარსებითი ხასიათის ცვლილებებს, რაც ავტორის მოწოდებაზე წინწყლების მოხსნითა და ყავლგასულ ჰ-აეს ამოგდებით გამოიხატა მესამე ტაეპის საწყის სიტყვიდან («აჰყავდა»), მისაღებია. ასევე შეიძლება ითქვას ავტორის ინციალების («ი. ჯ.-ლი») «სოსელო»-თი შეცვლაზეც².

ი. სტალინის ლექსები ბევრჯერაა გამოქვეყნებული, მათ შორის ცალკე წიგნებადაც და საკმაოდ ფართოდაცაა გაანალიზებული როგორც დადებითად, ისე უარყოფითადაც. ახლა ვნახოთ იოსებ სტალინის დამცველები და მოწინააღმდეგეები როგორ უპირისპირებიან ერთმანეთს და ამ თხზულებებს რა სხვადასხვაგვარად წარმოგვიდგენენ.

აქვე უნდა შევნიშნოთ, რომ პ. კაპანაძის მონათხრობის სიმართლეში ეჭვი შეაქვს ი. სტალინის ცხოვრებისა და მოღვაწეობის

² იური სიხარულიძე, სტალინი, ბათუმი, 2001, გვ. 61–62.

მკვლევარ **ალექსანდრე დაუშვილს**: „ჩვენ შორის ვართ იმ აზრისაგან, — წერს იგი, — რომ ზემოთ მოტანილი მოვონება, განსაკუთრებით ილია ჭავჭავაძესთან შეხვედრის ეპიზოდი, აბსოლუტური ჭეშმარიტებაა, თუმცა მასში არც დაუჯერებელი ამბავი არ არის გადმოცემული“³.

გიგი ხორნაულსაც მიაჩნია, რომ ჭაბუკი ი. სტალინი „ივერიის“ რედაქციაში ვაჟა-ფშაველამ წიხლისკერით კიბეზე დააგორა და ამის მიზეზი კომუნისტური იდეოლოგიით გადამღაშებული მისი ლექსები იყო. „საყოველთაოდ ცნობილია, — წერს იგი, — რომ «ივერიაში» იოსებ (სოსო) ჯუღაშვილს გამოუქვეყნა პირველი ლექსები სოსელოს ფსევდონიმით. ამ ლექსებმა, რომელთა შორის იყო «ვარდს გაეფურჩქნა კოკორი», საერთო მოწონება დაიმსახურა. ეტყოდა ილია, რა თქმა უნდა, ასეთი ლექსები კიდევაც მოგვიტანეო. სოსომ კი *კომუნისტური იდეოლოგიით გადამღაშებული* ლექსები მიუტანა. ილიამ უარი უთხრა მათ დაბეჭდვაზე“⁴.

ი. სტალინის ლექსები ადრეც (ჟურ. „მნათობი“, 1937, № 5) და ამ ბოლო ხანებში რამდენიმეჯერ თავმოყრილად დაიბეჭდა, — ცალკე ბროშურადაც კი. (ხელთა გვაქვს პატარა კრებული: სოსელო, ახალგაზრდა ი. ბ. სტალინის ლექსები, რედაქტორი ნ. ხომაშურიძე, თბ., „ფანასკერტელი“, 1992).

მათი თემატიკა საგანგებოდ და სათანადოდაც არის განხილული, მაგრამ მათში სოციალისტური და კომუნისტური არაფერია. პირიქით, პატრიოტიზმით, იმჟამინდელ მამულიშვილთა სიყვარულითაა გამსჭვალული. ერთ-ერთია უსათაურო, რომელიც ბუნების მშვენიერი სურათის ფონზე ოპტიმისტურ-პატრიოტული გრძნობითაა გამსჭვალული:

„როდესაც ბადრად მნათობი მთვარე
ცის კამარაზედ გადაცურდება
და მისი შუქი გაბრწყინებული
ლურჯ ჰორიზონტზე შეთამაშდება.

ოდეს ბუღბულის სტვენა-სიმღერა
ჰაერში ნაზად გაიწვრიალებს,
როს სალამურის სულისკვეთება
მთისა მწვერვალზედ შეისრიალებს.

³ ალექსანდრე დაუშვილი, სოსო ჯუღაშვილის ამბავი, წიგნი პირველი, სოსელო, თბ., 2000, გვ. 122.

⁴ გიგი ხორნაული, ცხოვრება ვაჟა-ფშაველასი, მესამე შეესებული გამოცემა, თბ., 2008, გვ. 364-365.

ოდეს მტრისაგან გადახვეწილი
კვლავ ეღირსება თვის ჩაგრულ მხარეს
და როს სნეული, შუქს მოკლებული
კვლავ დაინახავს მზესა და მთვარეს.

მაშინ მეც, ჩაგრულს, სევდისა ნისლი
თავიდან მწყდება, მყისვე მშორდება,
და იმედები კეთილდღეობის
უბედურს გულში მიღორძინდება!“

და ამ იმედით გატაცებულსა
სული მიხარის, მშვიდად ძგერს გული.
ნუთუ წრფელია იმედი ესე,
ჩემდა იმა ღროს მოვლინებული?!”

ეს ნაწარმოები „სოსელოს“ ხელმოწერით „ივერიაში“ დაიბეჭდა
1895 წლის 22 სექტემბერს.

მეორე ლექსიც, სახელწოდებით „მთვარეს“, ბუნების სურათს
აღწერს და ოპტიმისტურ განწყობილებას გამოხატავს:

„იარე დაუღალავად —
თავი ნუ ჩაგიკიდია,
გაჰფანტე ნისლი ღრუბლების,
უფლის განგება დიდია.

ნაზად შესცინე ქვეყანას
შენს ფეხ-ქვეშ გადაჭიმულსა —
მყინვარს დამღერე ნანინა,
ზეციდან გადმოკიდულსა.

კარგად იცოდე, რომ ერთხელ
ძირს დაცემული, ჩაგრული
კვლავ აღმართვის მთას წმინდას,
იმედით აღტაცებული.

მაშ, ტურფავ, წინანდებურად
ღრუბლებში გაიკაშკაშე,

ლურჯ კამარაზედ საამოდ
სხივები შეათამაშე.

მეც გადავიხსნი საკინძეს
და მკერდს მოგიშვერ მთვარესა,
ხელ-განჰყრობილი თაყვანს ვცემ
ქვეყნად შუქ-მომფინარესა“.

ესეც სულ მალე, „სოსელოს“ ფსევდონიმით „ივერიაში“ იმავე 1895 წლის 11 ოქტომბერს, დაბეჭდილა.

გაზეთ „კვალში“ 1896 წლის ივლისში მოთავსებული ლექსი გვაცნობს მშრომელი გლეხკაცის კოლორიტულ სახეს:

„მოხუცი ნინიკა“

მოხუცდა ჩვენი ნინიკა,
გაუცვლა მკლავი გმირისა...
რარიგ გატეხა ტიალმა
ჭაღარამ ღონე რკინისა!

ჰაი, დედასა!.. მრავალჯერ
«აფთარა» — ნამგლის ტრიალით
მკერდ-ღია ყანის ბოლოში
წამს გაგარდნილა გრიალით.

ხელაურები გორები
გვერდით-გვერდს აუყენია
და ხვითქით მორთულ სახეზე
ალმური გადადენია!..

ახლა კი მუხლებს ვედარ ძრავს
სიბერით მოკვეთილებსა,
წევს, ან ოცნებობს, ან წარსულს
უამბებს შვილიშვილებსა...

ხანდახან ახლო ყანებში
ყურს მოჰკრავს ხოლმე მღერასა

და გული, ჯერეთ მაგარი,
უწყებს სიამით ძგერასა —

წამოიწევა ცახცახით
ყვარჯენს დაებჯინება
და, რა გაჰხედავს ბიჭებსა
შვებითლა გაელიმება“...

გაზ. „ივერიაში“ 1895 წლის 25 დეკემბერს ისევ „სოსელოს“
ფსევდონიმით იბეჭდება უსათაურო ლექსი:

„ამ ქვეყნად იგი ვით ლანდი,
კარისკარ დაწრიალებდა —
ხელთ ეპყრა მუხის ფანდური,
ხმატკბილად აწკრიალებდა —

მის საოცნებო ჰანგებში,
ვითარცა სხივი მზიური,
ისმოდა თვითონ სიმართლე
და სიყვარული ციური.

ბევრს აუძგერა იმა ხმამ
გული, ქვად გადაქცეული,
ბევრს გაუნათლა გონება,
ბნელ-უკუნეთად ქცეული.

მაგრამ დიდების მაგიერ,
სად ჩანგმა გაიწკრიალა,
განდევილს ბრბომ აქ დაუდგა
შხამით აღსავსე ფიალა...

და უთხრეს: «მესვი, წყეულო,
ეგ არის შენი ზედრიო!
შენი არ გვინდა სიმართლე,
არც ეგ ციური ხმებიო!..»“

არ ვიმოწმებთ და აღარაფერს ვამბობთ რაფიელ ერისთავისადმი
საიუბილეოდ მიძღვნილ საყოველთაოდ ცნობილ ლექსზე. აქედან
რომელიმე მათგანში არის რაიმე „გადამლაშება“?! ასე რომ, გა-

მორიცხულია, ამ ლექსების ავტორს ამ ლექსების გამო ვინმესთან რაიმე შეხლა-შემოხლა ჰქონოდა!

ამ ლექსებს ფართოდ ეხება ვახტანგ გურული. გვიჩვენებს, რატომ დაუკავშირდა ერთმანეთს ილია და სოსო ჯუღაშვილი, რა ამოიცნეს მათ ერთმანეთში. მათგან განსხვავებით, რა დამოკიდებულება ჰქონდა ახალგაზრდა სოსოს მესამე დასელებთან და ჟურნალ „კვალთან“⁵.

უკანასკნელ დრომდე, ვინც ი. სტალინის ლექსებს შეხებიდა, ყველა მაღალ შეფასებას აძლევდა მათ და ბევრი აღფრთოვანებასაც გამოხატავდა. პირველად ის „გააკრიტიკა“ მწერალმა **რეზო ჭეიშვილმა** და მხატვრულობის თვალსაზრისით წუნი დასდო სწორედ ყველაზე უფრო პოპულარულ ლექს „დილას“, მის პირველ-მეორე სტრიქონს: „ვარდს გაეფურჩქნა კოკორი, გადახვევოდა იასა“. აქაოდა, ეს სინამდვილეს არ შეეფერებო. მოეუსმინოთ მას: „ყმაწვილკაცობაში დაწერილი იმის ლექსები შემოგვენახა, — ერთი საქრესტომათიოდ: «ვარდს გაეფურჩქნა კოკორი, გადახვევოდა იასა» და სხვა. ცოტა ძნელი წარმოსადგენია იაზე გადახვეული ვარდი. სხვადასხვა დროს იწვევებიან და იფურჩქნებიან ისინი, მაგრამ ვარდი და ია ერთად იხსენებიან ქართულ ფოლკლორში, ია-ვარდებით მოფენილ საქართველოში. ზეპირი სიტყვა სხვაა მაინც, პოეტს კი მეტი დაკვირვება მართებს. აკაკიმ მარტივად და უსაყვედუროდ გადაწვევითა ეს პრობლემა:

«გაზაფხულდა, ბუჩქის ძირას
თავს იწონებს ნაზი ია,
ჩვენ სალხენად კოკობ ვარდსაც
ემზით გული გაუღია».

სხვათა შორის, აკაკის ეკუთვნის (პოემა «ნათელა») ეს სტრიქონები:

«ტოროლა მაღლა ჰაერში
ზარს აწკარუნებს რიკრიკით».
(აკაკი)

«ტოროლა მაღლა ჰაერში
წკრიალ-წკრიალით გალობდა».
(სოსელი)

⁵ ვახტანგ გურული, მეფე-მამა, სტალინის დიდი ექსპერიმენტი, მეორე შეცვებული და გადაშუშებული გამოცემა, თბ., „არტანუჯი“, 2014, გვ. 18-30.

აკაკის ლექსი, უფრო სწორად, პოემა «ნათელა», საიდანაც ეს სტრიქონებია ამოღებული, 1897 წელს გამოქვეყნდა. დაწერილი, რა ლაპარაკი უნდა, ადრე ექნებოდა, მაგრამ სოსელოზე ადრე – არა, და – მაინც მისგან დამოუკიდებლად — შეიძლება არც კი. ყველაფერი ზდება. *ყოველ შემთხვევაში პრიორიტეტობა არც ერთს დაუჩემებია, არც მეორეს, თავი არ დაუმაღლებიათ ერთმანეთისათვის*“⁶.

როგორც ვხედავთ, რ. ჭეიშვილი კიდევ ჭრის და კიდევაც კერავს. იმის მაგალითსაც უჩვენებს, რომ არა მარტო ფოლკლორში, ქართულ ლიტერატურაშიაც (აკაკისთან) ია და ვარდი ერთადაა წარმოდგენილი, მაგრამ კრიტიკას მაინც კრიტიკად ტოვებს.

ეს შეხედულება, რა თქმა უნდა, არავინ გაიზიარა. გივი ბერძენიშვილმა იგი მკაცრად დაგმო: „საქართველოში არც XIX და არც XX საუკუნეში არავის დაუყენებია ეჭვქვეშ ამ ლექსის ლიტერატურული ღირებულება — არც პროფესიონალს და არც არაპროფესიონალს, ჩვენი «პირველი მერცხლის» რ. ჭეიშვილის გარდა, რომლისთვისაც სტრიქონები «ვარდს გაეფურჩქნა კოკორი, გადახვეოდა იასა» იმდენად ძნელი წარმოსადგენი აღმოჩნდა, უნებურ კრიტიკამდე მიიყვანა (აღსანიშნავია, რომ ილიამ ყოველგვარი კრიტიკის გარეშე დაბეჭდა ეს ლექსი თავის «ივერიაში», თუმცა დიდ რეზოსთან ილია, აბა რა მოსატანია?! რას ვიზამთ, დიდო ილია, თქვენ ვერ დამდგარხართ თქვენს სიმაღლეზე, აი, ბატონ რეზოს კი ძნელად თუ გამოაპარებ რამეს).

ისე საინტერესოა, სახელდობრ რამ აღაშფოთა ასე ქართული სიტყვის ეს კორიფე. 1) იის და ვარდის ერთ ღროში მოხსენიებამ («სხვადასხვა დროს იწვევებიან ისინი»). თუ 2) ვარდზე გადახვეულმა იამ?! (ცოტა ძნელი წარმოსადგენია «იაზე გადახვეული ვარდი»).

(...) დაკვირვებულ კრიტიკოსს ვურჩევდი, გადაეკითხა ვაჟას და აკაკის პოეზია“ და მიუთითებს ვაჟა-ფშაველასა და აკაკი წერეთლის სტრიქონებს. ვაჟა:

„ბალი ვიხილე გუშინა, ია ვარდითა ჰყვაროდა“.

აკაკი:

„დავეყნოს ვარდსა გადამლილსა,

ვუჭვრეტ ნაზად დახრილ იას“⁷.

⁶ რ. ჭეიშვილი, მედვედევსკოს ტყეში, «ლიტერატურული საქართველო», 18—25 04, 1997, გვ. 8.

⁷ გივი ბერძენიშვილი, სტალინი, პერმანენტული გამარჯვებების ღმერთი (ნამდვილი ბიოგრაფია), გორი, 2006, გვ. 458-459.

უფრო მოკრძალებით მსჯელობს იური სიხარულიძე: „რეზო ჭეიშვილი ი. ჯუღაშვილის პირველი ლექსის დასაწყისსაც შეეხო და იაზე გადახვეული ვარდის სახე დაიწუნა: ასეთი რამ «ცოტა ძნელი წარმოსადგენია»-ო (...). მწერლის მთავარი საყრდენი აქ ის არის, რომ ეს მცენარეები «სხვადასხვა დროს იწვევებიან და იფურჩქნებიან». ბატონმა რეზომ შესანიშნავად იცის, რომ ზეპირსიტყვიერება არ დაგიდევთ ამ გარემოებასა და ია-ვარდს არ აშორებს ერთმანეთს. «ზეპირი სიტყვა სხვაა მაინც და პოეტს კი მეტი დაკვირვება მართებსო», — შენიშნავს მწერალი.

ეს შენიშვნა სწორია, მაგრამ რა ექნა დამწყებ პოეტს მაშინ, როდესაც თვით ქართული პოეზიის პატრიარქი აკაკი არ თიშავს იასა და ვარდს და გაზაფხულის იდილიას ასე წარმოგვიდგენს⁸. იმოწმებს იმ სტროფს, რომელიც რ. ჭეიშვილს მოჰყავს: „გაზაფხულდა, ბუჩქის ძირას...“ (დასახელებული წიგნი: „სტალინი“, გვ. 63).

რ. ჭეიშვილის შეფასებას მძაფრად გამოეხმაურა **თემურ მირიანაშვილი**. „მე მინდა, — წერს იგი, — რეზო ჭეიშვილს ვთხოვო, გაანალიზოს ვაჟას «ფშაველი ჯარისკაცის წერილის» პირველი სტრიქონი: «გულმკერდიმც აგიყოფდება, დედაო, ია-ვარდითა!». ვის უნახავს დედის გულმკერდზე ია-ვარდი ყვაოდეს?!“ თანაც თავთავიანთ სეზონზე კი არა, — ერთდროულად?!

ჭეიშვილი ტიციან ტაბიძის სტრიქონზეც ილაღავენ: «მე დავიბადე აპრილის თვეში გაშლილ ვაშლების ყვავილებიდან». ვის გაუგია, იტყვის, ადამიანი ვაშლის ყვავილებიდან დაიბადოსო! მედიცინის თვალსაზრისით, ადამიანის დაბადება სულ სხვანაირად ხდება⁸.

ბოლოს და ბოლოს, ამ კრიტიკამ „დილას“ ვერაფერი დააკლო. მის მხატვრულ ღირსებას კვლავაც და კვლავაც აღნიშნავენ.

იური სიხარულიძე დასახელებულ წიგნში ი. სტალინის ლექსების ისტორიაზე საუბარს განაგრძობს და მოჰყავს ის მაღალი შეფასებანი, რაც „დილას“ მიეცა, მათ შორის საქართველოს გარეთაც: „სოსელოს ლექსის მეორე ამადლება გასული საუკუნის 40-იანი წლების შუა ხანებში მოხდა, როდესაც იგი საქართველოს ახალი ჰიმნის ლიბრეტოს დაედო საფუძვლად.

იმავე ნაწარმოების ისტორიაში კიდევ უფრო დიდმნიშვნელოვანი მოვლენა იყო მისი რუსულ ენაზე თარგმნა, რაც ი. სტალინის დაბადების 70 წლის იუბილის წინ განხორციელდა და მხოლოდ

⁸ „საერთო გაზეთი“, 8 თებერვალი, 2012, გვ. 11.

ამ ლექსის თარგმნით კი არ შემოფარგლულან 1949 წელს, არამედ გამოჩენილი რუსი პოეტის არსენ ტარკოვსკისათვის ი. სტალინის ჭაბუკობის ჟამის ყველა ლექსის თარგმნა შეუთავაზებიათ.

ზოგან ამ საქმის ინციატორად ლ. ბერიაა დასახელებული⁹, ხოლო ზოგან გ. მალენკოვი და პოსკრებიშევი¹⁰.

ამას პრინციპული ხასიათი არა აქვს, მთავარია ის, რომ სტალინის თანამებრძოლებს გულწრფელად სურდათ საიუბილეოდ მისთვის სიურპრიზის მომზადება. მათ მიზანს ვერ მიაღწიეს, რადგან კონსპირაციამ უმტყუნა და ამ საქმემ სტალინის ყურამდე მიაღწია. სტალინს არ გაძნელებია ამ კეთილი სურვილის შეცნობა, რაც ამ საქმის ინიციატორებს ჰქონდათ, ამიტომაც კი არ გაუწყრა მათ, არამედ თავმდაბლად თხოვა, თავი დაენებებინათ ამისთვის (ნატროშვილი, იქვე). ეს ის დრო ყოფილა, როდესაც თარგმნაზე გახურებული მუშაობა მიმდინარეობდა (ლ. კოტიუკოვი).

ზოგიერთმა მკვლევარმა სცადა სტალინის ამ გადაწყვეტილების საიდუმლოს შეცნობა და საჯაროდაც გამოთქვა მოსაზრება. მათგან განსხვავებით საინტერესო და გამორჩეულია ლ. კოტიუკოვის აზრი: «ჭაბუკობაში ბევრი პოეტად გახდომას ოცნებობს, მაგრამ დროთა განმავლობაში გული უციფდებათ... და ჭარმაგობისას ღიმილით იხსენიებენ ხოლმე თავიანთ ბაღლობის დროინდელ კალმის ნაცოდვილარს. ალბათ ამიტომაც ბელადმა საჭიროდ არ ჩათვალა თავისი მონუმენტური ცხოვრების აღწერაში გაეხსენებინა პოეზიისადმი სიყვარულის ამბავი».

და ეს თავისი პოეზიის დაუფასებლობისა და «ნაცოდვილარად» მიჩნევის შედეგად კი არ მომხდარა, არამედ — ამ ლიტერატურული ნაწარმოებების იმ ნიადაგზე აღმოცენების გამო, რის გამოც იგი ბელადის «მონუმენტურ ცხოვრებას» ვეღარ შეერწყმოდა.

როგორც სწორად შენიშნავს ლ. კოტიუკოვი, «ი. ჯუღაშვილს... პოეტურ აღიარებაზე არასოდეს უოცნებია, იგი პოეტი იყო, აღიარეს და აღნიშნეს როგორც პოეტი მისი შორეული ჭაბუკობის ნისლიან ალიონზე».

და შემდეგ:

«მას ხალისით უთმობდნენ თავის ფურცლებს ქართული ჟურნალ-გაზეთები. მის ლექსებს იზეპირებდნენ. განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ის ფაქტი, რომ ქართული ლიტერატურის ცოცხალმა

⁹ ლევ კოტიუკოვი, დაიწვებული პოეტი, გაზ. «საქართველოს რესპუბლიკა», 12.09.1994, გვ. 3.

¹⁰ თამარ ნატროშვილი, დამჭვანარი კოკორი, გაზ. «საქართველოს რესპუბლიკა», 11. 03. 1995, გვ. 3.

კლასიკოსმა, დიდმა ილია ჭავჭავაძემ იოსებ ჯუღაშვილი გამოყო ჭაბუკთა კრებულისაგან მგზნებარე ჭვრეტით».

ამით არ კმაყოფილდება რუსი ავტორი და დასძენს: «რომელი დღევანდელი ახალგაზრდა თუ არაახალგაზრდა პოეტი დაიკეპნის, რომ ასე ნაადრევად ზღაპრულად აღიარეს იგი?» იგივე მკვლევარი გულმოდგინედ შეეცადა «შემძლებისდაგვარად» გაეცა პასუხი კითხვაზე, თუ «რატომ არის, რომ ამაყი, პატივმოყვარე ჯუღაშვილი არ მისდევს თავის მოწოდებას?» და «პოეტად დაბადებული რემბოსავით თავიდანვე სახელგანთქმული რევოლუციაში რატომ მიდის?...» პასუხი საინტერესოა, მაგრამ ამჟამად მასზე სიტყვას ვეღარ გავაგრძელებთ, რადგან იგი ძალიან შორდება იმ ერთი ლექსის თავგადასავალს, რასაც ახლა მივსდევთ ჩვენ.

მამ ასე: 1949 წელს ი. ჯუღაშვილის ვერც ყველა ლექსის თარგმნა მოესწრო და ისინი ვერც ისე გამოიცა («სასაჩუქრო წიგნებად»), როგორც ჩაფიქრებული იყო, მაგრამ, როცა ითარგმნა, უჯრაში ჩაკეტილი არ დარჩენილა და ნელ-ნელა საზოგადოებისაკენ გაიკაფა გზა. ასეთ ლექსებში ი. სტალინის «დილა»-ც იყო, რომელიც არა მარტო რუსეთსა და სხვა რესპუბლიკებშიც გავრცელდა, არამედ დედამიწის დასავლეთ ნახევარსფეროში გააღწია და არა ერთი ამერიკელი ადამიანთაგან, მათ შორის იყო ცნობილი ჟურნალისტი ჰარისონ სოლზბერი, რომელიც არც კომუნიზმის გულშემატკივარი ყოფილა ოდესმე და არც საბჭოეთისა. იყო მხოლოდ ნიჭიერებისა და სიმართლის თაყვანისმცემელი.

ამიტომაც, ბუნებრივია, რომ მრავლისმცოდნე და მნახველი ეს გონიერი ამერიკელი საოცრადაა აღტაცებული სტალინის «დილა»-თი, რომელსაც ის პირველი სტრიქონით («ვარდს გაეშალა კოკორი») ასათაურებს და თავის «საყვარელ ლექსს» უწოდებს (იქვე)¹¹.

ამ ამბებზე ქართულად სხვა პუბლიკაციებიც არსებობს. **ვლადიმერ კარანაძე** იმ წერილში, რომელიც, მისივე სიტყვებით, ეყრდნობა იოსებ ირემაშვილის წიგნს „სტალინი და საქართველოს ტრაგედია“, სტალინის ლექსებსაც ეხება¹².

ქვეთავში „16 წლის პატრიოტი“ „ივერიაში“ „დილას“ დაბეჭდვის თაობაზე წერს: „*«ივერია»*, ფაქტობრივად, ერთადერთი ქართული გაზეთი იყო, რომლის *ამბიცია ერის გაერთიანებასა და პატრიოტული აზროვნების დამკვიდრებას ემსახურებოდა*“.

¹¹ ი. სიზარულიძე, სტალინი, გვ. 63—65.

¹² სტალინმა პირველი აჯანყება სკოლაში მოაწყო, ჟურ. „თბილისელები“, 28 მარტი — 3 აპრილი, 2011, # 13, გვ. 68-69.

ბატონი ვლადიმერი გვაცნობს ზემორე დასახელებულ ამერიკელ ჟურნალისტს: „ამერიკელი ჟურნალისტი ჰარისონ სოლზბერი (მინესოტის უნივერსიტეტის ბაკავლავრი, პულიცერის პრემიის ლაურეატი) 1949-1954 წლებში «ნიუ-იორკ ტაიმსის» წამყვანი კორესპონდენტი გახლდათ და სპეციალურად წარგზავნეს მოსკოვში ტარკოვსკის მიერ თარგმნილი სტალინის ლექსების შესასწავლად. ის ზედმიწევნით გაეცნო ბელადის ახალგაზრდობის პერიოდს. რადგან მისი ფსიქოლოგიური პორტრეტის დადგენა სურდა, სერიოზული კვლევითი სამუშაოები ჩაატარა და 1951 წელს თბილისსა და გორსაც ესტუმრა სტალინის ლიტერატურული კარიერისა და მისი რომანტიკული ლექსების შესასწავლად, მაგრამ (! — ბ. ღ.) აღმოაჩინა, რომ სოსო ჯულაშვილი შორს იყო ზოგადსაკაცობრიო მავნე იდეებისაგან და ნაციონალისტური იდეებით გახლდათ შეპყრობილი. შემდეგ იმოწმებს მის სიტყვებს: „სოსოს არასდროს არ უოცნებია პოეტი გამხდარიყო, უბრალოდ ის გენიოსი იყო, აქტუალურ, პრობლემურ საკითხს შეეხო და ქართველი ინტელექტუალების ყურადღების ცენტრში მოექცა“.

ვ. კარანაძე საუბრობს აგრეთვე სტალინის ლექსების რუსულ ენაზე გადაღების ამბებზეც: „რაც შეეხება ადამიანურ მხარეს, — განაგრძობს იგი, — ჰარისონ სოლზბერმა დაადგინა, რომ სტალინი განდიდების მანიით სულაც არ იყო შეპყრობილი, პირიქით, ზედმეტად მოკრძალებული პიროვნება გახლდათ. ამის დასტურად ტარკოვსკისთან დაკავშირებული მაგალითიც მოჰყავს და ცნობილ რუს კრიტიკოსს, ლევ ოზრუცკის იმოწმებს. 1949 წლის ერთ ღამეს, ტარკოვსკის უცნობი სტუმრები ეწვივნენ. ის მაშინ ლუბიანკის პირდაპირ ცხოვრობდა და «რატომღაც» იფიქრა, რომ იქ წააბრძანებდნენ. ავტომანქანა დიდი თეატრის მიმართულებით დაიძრა, პოეტმა იფიქრა, რომ ბუტირკის ციხეში მიყავდათ, მაგრამ ვარაუდი არ გამართლდა — როცა მანქანა შემოუარეს, მანქანა კრემლის ეზოში შესრიალდა. ის ბოლოს კაბინეტში შეიყვანეს, სადაც მალენკოვი და პოსკრებიშევი ელოდნენ. მათ ტარკოვსკის ქართულიდან რუსულ ენაზე, ბელადის დაბადების სამოცდაათი წლისთავის აღნიშვნასთან დაკავშირებით, მისი ყრმობის ლექსების თარგმნა დაავალეს. მეგობრებს სიურპრიზის გაკეთება სურდათ. ტარკოვსკიმ რამდენიმე კვირა შესწირა ამ სახიფათო, თუმცა საინტერესო დავალების შესრულებას. ყველაფერი ისე დამთავრდა, როგორც დაიწყო. პოეტმა რამდენიმე კვირაში გაართვა თავი

ამოცანას. ტარკოვსკი იმავე მარშრუტით და იმავე კაბინეტში შეიყვანეს და უთხრეს, რომ ამხანაგმა სტალინმა შეიტყო ჩვენი განზრახვის შესახებ და მისთვის ჩვეული თავმდაბლობით ითხოვა — ხელი აეღოთ ამ საქმეზე“. შემდეგ პორტფელები გაცვალეს. პოეტისათვის გადაცემულ პორტფელში აღმოჩნდა ჰონორარი, რომელიც საგრძნობლად აღემატებოდა პოეტის ჩვეულებრივ გასამრჯელოს. ტარკოვსკი შოკირებული იყო ბელადის საქციელით. აღშფოთებას (! — ბ. დ.) ვერც ჰარისონ სოზლბერი მაღავს, რადგან მიაჩნია, რომ თარგმანი უშიშროების არქივში არ უნდა იდოს“.

ამ ლექსით დაინტერესებულა ნიკიტა ხრუშჩოვი. ვლადიმერ კარანაძე განაგრძობს: „სოსო ჯუღაშვილის უსათაურო ლექსში ნიკიტა ხრუშჩოვმა შენიშნა «ნაციონალისტური მარცვალი» და რეპრესიული ზომები მიიღო — ლექსი, რომელიც წმინდა ილია მართალმა აკურთხა და იაკობ გოგებაშვილმა «დედა ენაში» შეიტანა, სასწრაფოდ ამოიღეს საყმაწვილო სახელმძღვანელოებიდან“.

ბოლოს, მინაწერში, აღნიშნულია, რომ პოეტ ასავეთან საუბრის დროს ი. სტალინს უთქვამს, რომ ახალგაზრდობაში ლექსს კბილი მანაც გაუსინჯა, ხოლო, როცა გაიგო, იგი პარტიული არ იყო, წაუხალისებია: ამაზე ბევრს ნუ იფიქრებ, ლექსებს როცა ვწერდი, არც მე ვიყავი პარტიულიო.

მოდით, ერთი ავტორი კიდევ დავიმოწმოთ. **არჩილ ტაკიძე** წერს: „სტალინის მაღალ ნიჭიერებაზე მეტყველებს ის ფაქტიც, რომ თბილისის სასულიერო სემინარიაში სწავლის პერიოდში მის მიერ დაწერილი 5 ლექსი დიდმა ილია ჭავჭავაძემ 1895 წელს თავის გაზეთ «ივერიაში» დაბეჭდა. მათ შორის პირველი ლექსი, რომელსაც შემდეგში «დილა» ეწოდა, დაიბეჭდა გაზეთ «ივერიის» 14 ივნისის 123-ე ნომრის *პირველ გვერდზე* ი.ჯ.-შვილის ხელმოწერით. დიდი ილიას ხელდასხმული და ნაკურთხი ლექსი 1912 წელს ი. გოგებაშვილმა თავის «დედაენაში» შეიტანა და ის ქართველ ბავშვთა მრავალი თაობის სააღმზრდელო ჰიმნად იქცა. ამის შესახებ სტალინმა მხოლოდ დიდი ოქტომბრის სოციალისტური რევოლუციის გამარჯვების შემდეგ შეიტყო. სტალინის მეორე ლექსი «სოსელოს» ფსევდონიმით 1901 წელს ქართული მეტყველების საუნჯეში შეიტანა მისმა შემდგენელმა მ. კელენჯერიძემ, ხოლო მისი კიდევ ერთი ლექსი 1907 წელს მოხვდა «ქართულ ქრესტომათიაში», ანუ ქართული სიტყვიერების საუკეთესო ნიმუშების კრებულში. 1899 წელს რაფიელ ერისთავისადმი მიძღვნილი პოეტის საიუბილეო კრებულში შევიდა

ილია ჭავჭავაძის, აკაკი წერეთლისა და სხვა გამოჩენილი პოეტების ლექსებთან ერთად. საგულისხმოა, ასეთ მნიშვნელოვან კრებულებში შეტანილი ლექსების ავტორი იმ დროისათვის მხოლოდ 16 წლისა გახლდათ. ცნობილი ფოლკლორისტი მელიტონ კელენჯერიძე 1898 წელს გამოცემულ თავის წიგნში «სიტყვიერების თეორია სამაგალითო ლიტერატურული ნიმუშების განხილვით» შოთა რუსთაველის, ილია ჭავჭავაძის, აკაკი წერეთლის, ალექსანდრე ყაზბეგის და სხვა ცნობილი მწერლების ნაწარმოებებთან ერთად სოსო ჯუღაშვილის ორ ლექსსაც განიხილავს¹³.

რადგან „დილას“ პირდაპირ ბრძოლაში ვერაფერი დააკლეს, ამ ბოლოს მას **როსტომ ჩხეიძე** სხვა მხრიდან მიუდგა: სტალინის ავტორობა ... საეჭვო გახდა! როცა გელათის აკადემიის ჟურნალში მიხეილ კეკელიძის მოგონების ის მონაკვეთი ჟურნალ „ამერიკაში“ გამოვაქვეყნე, სადაც უცნობმა (პეტრე კაპანაძემ — ბ. დ.) უთხრა კორნელის, *სოსომ შემოგიტვალა, ჩამოდი ჩემთან მოსკოვში*. კორნელი ამის თქმასზე გაბრაზდა და გულმოსულად უთხრა: (...) თუ ჩემი ნახვა უნდოდა...“ აქ გამოვტოვე და სამი წერტილით აღენიშნე ბატონი კორნელის სიტყვები: „**მაშინ კარგი კორნელი ვიყავი, ჩემი დაწერილი ლექსები თავისი სახელით რომ მიართვა ილია ჭავჭავაძეს, და ახლა არაფერი დაერჩი...**“ ბატონმა როსტომმა ეს სიტყვები აიტაცა და საეჭვოდ და მრავლისმეტყველად ათამაშებს მათ¹⁴:

„ამჯერად დამაფიქრებელი ის სიტყვებია: ჩემი დაწერილი ლექსები თავის სახელით რომ მიართვა ილია ჭავჭავაძესო...

კიდევ ერთი გამაოგნებელი ფრაზა:

კიდევ ერთი სენსაციური პასაჟი.

ის ლექსები — განსაკუთრებით მაინც «დილა», საყმაწვილო პოეზიის შესანიშნავი ნიმუში — კორნელი კეკელიძის დაწერილი ყოფილა?

კი მაგრამ, რა რჯიდა, დაუნანებლად რომ აჩუქა თანაკლასელს? თვითონ რა, ვერ გამოაქვეყნებდა თავისი სახელით, მაინცაღამაინც «სოსელო» რომ არ მოწეროდა ქვეშ?

სწორედაც ჩუქება ყოფილა, რაკილა იმხანად არსად გაუპროტესტებია, ამხანაგმა ჩემი ლექსი მიითვისაო.

1945 წელს რაღა დროს გახსენება იყო!..

თანაც, სახელმწიფო ტერორის პირობებში...

¹³ არჩილ ტაყიძე, იოსებ სტალინი, თბ., 2013, გვ. 28-29.

¹⁴ ვარდს გაეფუჩრქნა კოკორი (კორნელი კეკელიძის დაუწერელი მემუარები), ჟურ. „ჩვენი მწერლობა“, 8 თებერვალი, 2013, # 3, გვ. 2-6.

თუ აჩუქა რაღას ამადლის?!

(...) ეგებ ამჯერადაც ისე მომხდარიყო, რომ კორნელი კეკელიძეს დაუნანებლად კი არ გადაელოცა თავისი დაწერილი ლექსი თანაკლასელისათვის, არამედ მისი ლექსებისთვის გაეკრა ხელი და დაეხვეწა? უამისოდ ის ლექსები «ივერიის» ფურცლებზე ვერ მოხვდებოდა, რედაქციული ჩარევის შემდეგ კი თავისუფლად დაიბეჭდა და შემდგომ ძველი ქართული მწერლობის მკვლევარს უფლება ჰქონდა თავისი წილი მოეთხოვა იმ პუბლიკაციიდან.

ისე მაინც ვინ არის «დილას» შემთხვეული?

იოსებ სტალინი?

კორნელი კეკელიძე?

თუ ერთპიროვნული შემქნელი არა ჰყოლია და ეს ორი ინაწილებენ მის ავტორობას?

რაღაც უცნაური ალიანსი კი გამოდის – ლექსი «დილას» ავტორები ... იოსებ სტალინი და კორნელი კეკელიძე“ (გვ. 4–5).

ამის შემდეგ რ. ჩხეიძე გადადის სხვა საკითხზე და ბოლოს იმეორებს იმავე კითხვებს:

„არა, «დილა» მაინც ვის უნდა დაეწერა?

იოსებ ჯუღაშვილ-სტალინს?

კორნელი კეკელიძეს?

თუ ... ორივეს ერთობლივად?“ (გვ. 6).

საგანგებოდ უნდა აღვნიშნო: როცა კორნელი კეკელიძეზე ზემოთ აღნიშნული ნაშრომი დავწერე და ჟურნალ „ამერ-იმერში“ გამოვაქვეყნე, მ. კეკელიძის მოგონების ის სენსაციური სიტყვები ჩემით ამოვიღე. მაგრამ, როდესაც მიხეილ ქავთარიას ტელეფონით შევატყობინე, ბატონ კორნელიზე ასეთი და ასეთი ნაშრომი მაქვს დაწერილი-მეთქი, ისე რომ მიხეილ კეკელიძე არ მიხსენებია, მან იმ პასაჟზე თავად გამაფრთხილა, ყურადღება არ მიაქციო, ნაშრომში არ შეიტანო.

რა, მართლა საჭოჭმანოა, თუ ვის ეკუთვნის აღნიშნული ლექსები? იმას რომ თავი დავანებოთ, რომ საამისოდ არსად რაიმე მინიშნება არ არსებობს, ნუთუ ბატონმა როსტომმა არ იცის, ბატონ კორნელის პოეტური ნიჭი და მისწრაფება არასოდეს გამოუმჟღავნებია! პირიქით, ცნობილია, მის კვლევა-ძიებებში პოეზია ყოველთვის შედარებით სუსტი მხარე იყო. განა თავად სამართლიანად არ აკრიტიკებს კ. კეკელიძეს, რომ მან თავის დროზე ჯეროვნად ვერ გაიგო პ. ინგოროყვას უმნიშვნელოვანესი

აღმოჩენა, რომ ძველქართული პროზაულად დაწერილი ტექსტები ლექსის სახეობაა. აი, ამ დიდი მეცნიერის ნათქვამი, რომელსაც რ. ჩხეიძე იმოწმებს: „თუ ჩვენ ჩავუკვირდებით ამ «ლექსის» ნიმუშებს, რომელიც ავტორს მოჰყავს (709—753) დავრწმუნდებით, რომ აქ არავითარი ლექსი არა გვაქვს. აბა, რა «ლექსი» უნდა იყოს ის ლექსი, რომელიც არ ემყარება არც ტერფთა და მარცვალთა რაოდენობას ტაეპში, არც მარცვალთა სიგრძე-სიმოკლეს, არც რითმას, არამედ «შინაარსობრივი ერთიანობის შეკრულ ტაეპს» (719-711). თან რას ნიშნავს ეს სიტყვები? არსებითად ყოველი გონიერი წინადადება მეტყველებაში «შინაარსობრივი ერთიანობითაა შეკრული». აქ არავითარი პოეტიკური განსაზღვრა არ მოგვეპოვება. ჩვენ არ ვიცით, რა «ლექსი» უნდა გამოსჭრა ამ ნაწარმოებიდან“¹⁵ (ვარდს გაეფუფრქნა კოკორი).

მეორე და არანაკლები ფაქტი: სწორედ „ვეფხისტოსნის“ მხატვრული მხარის შეუფასებლობა გახდა ერთი მიზეზი იმისა, რომ ამ გიგანტმა მეცნიერმა მისი დაწერის თარიღი მეცამეტე საუკუნეში გადაიტანა¹⁶. **ი. სტალინმა კი თავისი ახალგაზრდობის დროინდელი ნიჭი და გატაცება უამრავი საქმეებით დატვირთულმა ჭარმაგობაშიაც შეინარჩუნა და „ვეფხისტყაოსანს“ მოახმარა.**

საგანგებოდ უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ ბატონ როსტომს ეს მიკერძოება ბატონი კორნელის სიყვარულითა და პატივისცემით არ მოსდის. ისიც ყველგან და ყველაფერში ი. სტალინის მოძულე და მოწინააღმდეგეა და მისი მოსაზრებაც იმითაა გაპიროვნებული, — მას პოეტური ღირსებაც არ დაუტოვოს!

რაც შეეხება **კ. კეკელიძისადმი** უარყოფით დამოკიდებულებას, აქვეა გამჟღავნებული. ამავე წერილში მას აქილევსის ქუსლი მოუძებნა. ისე, რომ დასმულ საკითხს, ი. სტალინის ლექსებს, არ უკავშირდება, იხსენებს ცნობილი მწერლის, მთარგმნელისა და საზოგადო მოღვაწის ვახტანგ ჭვლიძის სტატიას „*ოსტატი და შევირდი*“, სადაც ავტორი (დიახ, ვ. ჭვლიძე) ეხება საკითხს, თუ რა მნიშვნელობა აქვს მეცნიერებაში მომავალი თაობების აღზრდას. ჩამოთვლის, რომ ჩვენში შეიქმნა დიდებული სკოლები ენათმეცნიერების, კლასიკური ფილოლოგიის, ფსიქოლოგიის, მათემატიკის დარგებში, აქებს მათ დამაარსებლებს და „გულისტკივილით“ აღნიშნავს, რომ ამ მხრივ

¹⁵ კორნელი კეკელიძის დაუწერელი მემუარები, ჟურ. „ჩვენი მწერლობა“, 8 თებერვალი, 2013, # 3, გვ. 2-6.

¹⁶ აღ. ბარამიძე, პოეტური მეტაფორის ენა და ვეფხისტყაოსნის თარიღის საკითხი, ნარკვევები ქართული ლიტერატურის ისტორიიდან, V, თბ., 1975, გვ. 30-44.

გამონაკლისი ყოფილა ძველი ქართული ლიტერატურა, რომელზედაც პასუხისმგებლობა კ. კეკელიძეს ეკისრება.

მოუუსმინოთ, როგორ გადმოგვცემს ამას რ. ჩხეიძე: „თუმც სტატიის ავტორისათვის (ვ. ჭელიძისათვის — ბ. დ.) გულდასაწყვეტი ის გახლდათ, რომ ცალმხრივი მოღვაწეობის მაგალითებიც არსებობდა — თუნდ აგერ ფილოლოგიური მეცნიერებიდან, როდესაც დიდ ოსტატს მართლაც დაუფასებელი განძი შეექმნა, ეროვნული მეცნიერება დიდად მნიშვნელოვანი გამოკვლევებით გაემდიდრებინა, მაგრამ ... ამ ღვაწლის შესაფერისი სკოლა ვეღარ მოეძიადებინა, თავისი ღირსეული ცვლა ვეღარ შეერჩია და დაეტოვებინა.

— და ამიტომაც მისი მოღვაწეობა ცალმხრივია, რადგან ის თაობა, ვინც ამ მეცნიერმა დატოვა, წინ წასვლას ვერ ახერხებს და ერთ ადგილს ტკეპნის, სხვადასხვა კარიაციით იმასვე იმეორებს, რაც მრავალი წლის წინათ გამოუთქვამთ, ვერც იმ მიღწევებს უვლის სათანადოდ, რაც წინაპრებს თავის დროზე მოუპოვებიათ და ახალს კი მით უმეტეს ვერაფერს ქმნის, მეცნიერების ამ დარგს ვერ ანვითარებს...

გულის დამამძიმებელი სურათია.

რამხელა განძიც უნდა შეექმნას ამ დარგის თვალსაჩინო მკვლევარს, განა ეს კმარა საიმისოდ, რომ თავი დაავიმშვიდოთ და ისე გაუხედოთ მომავალს, სადაც ეს განძი იფანტება და გულისგამაწვრილებლად მეორდება?

კი მაგრამ, თუკი საიმედო ცვლა ვერ გამოუჩნდა ამ სფეროს?

თუ გულანთებული ყმაწვილები არ შემოკრბნენ გამორჩეული მეცნიერის გარშემო?

თუ დაიშრიტა მეცნიერება ამ დარგში?“ (გვ. 6).

ბატონი ვახტანგი თურმე ისე მოქცეულა, როგორც გ. პატარაიას ფილმის „რეკორდის“ პერსონაჟი კოლმეურნეობის თავჯომარეზე ლაპარაკობს და გვარს არ დაუასახელებო, — ამბობს. ბატონი როსტომი გვიხსნის: „დასახელებით არ დაასახელებდა, თუმცა ცალმხრივ მოღვაწედ კორნელი კეკელიძეს იგულისხმებდა, მის მიერ შექმნილ განძსაც შესაფერისისი მოწაფეები რომ ვერ მოჰყოლოდნენ ახალი და ახალი განძის შემოქმედებად“ (იქვე).

რ. ჩხეიძე წინ წერს, ვახტანგ ჭელიძე ამას „გამჭვირვალე მინიშნებით“ გვეუბნებაო და განაგრძობს: „მაინც რბილად ჩამოაყალიბებდა თავის გულის ტკივილს: ღირსეული ცვლა ვერ შეარჩიაო.

ვერ თუ...

«ვერ»-ს კიდევ რა უშავს!...

(...) ამიტომაცაა, (კ. კეკელიძე — ბ. დ.) კოლოსივით რომ წამომართულა თავის მოწაფეებს შორის, მის ნასუფრალს რომ დასჯერებიან და ქართული ფილოლოგიის განვითარებად კორნელი კეკელიძის ნარკვევთა გაუთავებელ ვარირებას რომ სახავენ“.

ნუთუ ეს შეიძლება ითქვას ძველ ქართულ ლიტერატურაში მომუშავე ბატონი კორნელის ნაამაგარ მუშაკებზე, როგორიც იყვნენ და არიან: ალექსანდრე ბარამიძე, გაიოზ იმედაშვილი, გივი მიქაძე, ლევან მენაბდე, რევაზ ბარამიძე, ნინო მახათაძე, ლიანა კეკელიძე, ლალი ძოწენიძე, შერმადინ ონიანი, მიხეილ ქავთარია და სხვები. დიდად სამწუხაროა, თუ როსტომ ჩხეიძემ არ იცის, რა დამსახურება მიუძღვით მათ, ხოლო თუკი მიახლოებით მაინც იცის და მაინც ამას წერს, კიდევ უფრო უარესი!

ძველ ქართულ ლიტერატურაში მოღვაწეთა მიმართ ბატონი როსტომის ნიჰილისტური დამოკიდებულების კიდევ უფრო სამწუხარო შემთხვევა სხვაც არის.

